

ANSER

2007:1

EU-domar

Utgivare Processjuridiska avdelningen

Upplysningar Kaija Hultquist
 08-786 97 63
 kaija.hultquist@forsakringskassan.se

Beställning E-post: forlag@forsakringskassan.se
 Internet: www.forsakringskassan.se

Tryck Edita, 2007

Huvudkontoret, processjuridiska avdelningen

Datum
2007-12-Diarienumr
53267-2007Till
Länkontoren

Försäkringskassan, processjuridiska avdelningen, ger ut denna rättsfallsöversikt för att sprida kännedom om domar med anknytning till EG-rätten.

Denna rättsfallsöversikt innehåller referat av domar som Regeringsrätten och kammarrätterna har meddelat i socialförsäkringsmål under åren 1998–2006.

Ny lagstiftning och senare rättsfall kan komma att förändra den bild som lämnas i denna översikt.

Kjell Skoglund

Innehåll

1	Inledning	7
2	Domar om tillämplig lagstiftning	7
2.1	Arbete i Sverige.....	7
2.2	Bosättning i Sverige	16
2.3	Övrigt.....	20
3	Domar om föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning.....	21
3.1	Föräldrapenning	21
3.2	Tillfällig föräldrapenning	23
4	Domar om EU-vård	24
4.1	Vård i annat EU-land.....	24
5	Processuellt m.m.	29
6	Förteckning över domar	31

1 Inledning

I denna rättsfallsöversikt redovisas EU-domar från Regeringsrätten och kammarrätterna om tillämplig lagstiftning, föräldrapenning, tillfällig föräldrapenning och vård i ett annat EU-land. Referat och kommentarer till vissa domar har hämtats ur tidigare utgivna rättsfallsöversikter som Riksförsäkringsverket/Försäkringskassan gett ut, detta anges i så fall.

Regeringsrättsdomar kan läsas i sin helhet i Regeringsrättens årsbok (RÅ). Domarna återges där antingen som referat eller som notiser. De avgöranden som refereras anses vara stor betydelse till ledningen för rättstillämpningen. Domarna finns också i sin helhet i Försäkringskassans domsregister.

De kammarrättsdomar som återges i rättsfallsöversikten kan lämpligen beställas från respektive kammarrätt.

2 Domar om tillämplig lagstiftning

2.1 Arbete i Sverige

AFL

1. RÅ 2004 not. 213

Frågan i målet var om Försäkringskassan ägt avregistrera C A som inskriven i svensk försäkringskassa fr.o.m. den 1 mars 1995 och att inte betala ut föräldrapenning till henne fr.o.m. 21 september 1996. C A:s make var fr.o.m. mars 1994 utsänd av sin arbetsgivare för arbete i Belgien. C A var tjänstledig från sitt arbete i Sverige. Den 22 december 1995 födde hon barn och uppbar föräldrapenning från Sverige fr.o.m. den 3 januari 1996. EG-domstolen har i sin dom i mål nr C-275/96, *Kuusijärvi*, slagit fast att föräldrapenning i den form den utges enligt svenska regler uppfyller de kriterier som förordningen uppställer för begreppet familjeförmån, det vill säga en förmån som kan härledas till en make via den andra makens tillhörighet till behörigt socialförsäkringssystem. I målet skulle dock Regeringsrätten i första hand pröva om C A kunde anses ha en självständig rätt att uppbara föräldrapenning. C A hade under sin utlandsvistelse varit tjänstledig från sitt arbete i Sverige. Hon hade sedermera återvänt till Sverige och återupptagit det tidigare arbetet. Mot denna bakgrund kunde det inte anses att C A helt upphört att vara yrkesverksam i Sverige när hon avregistrerades hos

Försäkringskassan eller när föräldrapenningen innehölls. Vid detta förhållande och då hon, såvitt framgick, inte genom arbete eller på annat sätt kommit att omfattas av något annat lands socialförsäkringssystem skulle hon vid aktuella tidpunkten alltså anses omfattad av svensk lagstiftning på området. (Referat ur *RFV anser 2005:1*, sid. 14)

2. RÅ 1999 not. 174

I målet var frågan om en person som flyttat till och blivit folkbokförd i Norge var fortsatt omfattad av den svenska socialförsäkringen. J hade varit inskriven i svensk försäkringskassa sedan år 1987 och hennes sjukpenninggrundande inkomst var fr.o.m. den 1 december 1993 fastställd till 195 100 kronor. J hade en anställning som kokerska då hon den 1 februari 1994 blev sjukskriven på grund av besvär från vänster tumme. Hon var fortsatt sjukskriven då hon den 30 september 1994 flyttade och blev folkbokförd i Norge. Försäkringskassan avregistrerade J från den svenska socialförsäkringen fr.o.m. den 1 oktober 1994 och hon vägrades fortsatt sjukpenning. I överklagande hos länsrätten angav J att hon vid flytten trott att hon skulle få norsk sjukpenning, vilket dock senare vägrades henne. Hon angav också att hon på grund av att hon vägrats sjukpenning och inte heller fått någon rehabilitering i Norge, återvänt till Sverige efter knappt tre månader för att försöka arbeta halvtid på sin tidigare arbetsplats. RFV medgav hos Regeringsrätten J:s där förda talan. Regeringsrätten konstaterade att J bott kvar i Norge knappt tre månader innan hon återvände till Sverige för att här återuppta sitt tidigare arbete. Mot denna bakgrund och med hänsyn tagen till ”omfattningen av hennes tidigare yrkesverksamhet” fann Regeringsrätten att det inte kunde anses tillräckligt klarlagt att J helt hade upphört med sin yrkesverksamhet i Sverige när hon flyttade till Norge och folkbokfördes där. Det hade därför inte funnits skäl att avregistrera J hos Försäkringskassan och neka henne sjukpenning fr.o.m. den 1 oktober 1994. Regeringsrätten biföll J:s talan. (Referat ur *RFV anser 2000:1*, sid. 3)

3. RÅ 1999 not. 88

I målet var fråga om N, sedan hon hade folkbokförts i Norge, var fortsatt omfattad av den svenska socialförsäkringen med rätt till fortsatt sjukpenning. N hade flyttat från Norge till Sverige år 1982 och varit anställd här till år 1986, då hon förlorade sin anställning. Sedan år 1985 var hon sjukskriven, förutom under kortare avbrott då hon uppbar föräldrapenning. Den 26 juli 1994 flyttade N till Norge och den 6 februari 1995 blev hon folkbokförd där. Försäkringskassan avregistrerade N från den svenska socialförsäkringen fr.o.m. den 7 februari 1995 och hon vägrades på grund härav fortsatt sjukpenning. Länsrätten och kammarrätten fann däremot att N även fortsättningsvis var omfattad av den svenska socialförsäkringen och därför hade rätt till fortsatt sjukpenning. RFV överklagade kammarrättens dom hos Regeringsrätten och yrkade att Försäkringskassans beslut skulle fastställas. Regeringsrätten angav att utredningen

visade att flyttningen, i vart fall delvis, hade orsakats av hälsoskäl. Försäkringskassan hade inte på eget initiativ gjort en pensionsprövning och konstaterat att N:s arbetsförmåga varit nedsatt för avsevärd tid eller varaktigt. Däremot hade en av N gjord pensionsansökan avslagits av Försäkringskassan i september 1994. Mot bakgrund härav fann Regeringsrätten att det inte var tillräckligt klarlagt att N helt hade upphört med yrkesverksamhet i Sverige när hon flyttade till Norge eller ens när hon folkbokfördes där. Det hade därför inte funnits skäl att avregistrera N hos Försäkringskassan och neka henne sjukpenning fr.o.m. den 7 februari 1995. Regeringsrätten avlog därför RFV:s överklagande. Kammarrättens i Stockholm mål nr 1159-1996, dom 1997-01-30. (Referat ur *RFV anser 2000:1*, sid. 2)

Kommentar

I **RA 2004 not. 213** har Regeringsrätten funnit att en person som under utlandsvistelse varit tjänstledig från sitt arbete i Sverige och som sedermera återvänt till Sverige och återupptagit det tidigare arbetet inte kunde anses helt ha upphört att vara yrkesverksam i Sverige. Hon omfattades därför av svensk lagstiftning vid de aktuella tidpunkterna eftersom hon inte kommit att omfattas av någon annat lands socialförsäkringssystem. Av domen framgår inte huruvida samma bedömning skulle ha gjorts om den försäkrade ännu inte återvänt till Sverige och återupptagit arbetet när domen meddelades. Om den försäkrade genom arbete eller på annat sätt kommit att omfattas av något annat lands socialförsäkringssystem omfattas hon inte längre av svensk lagstiftning. (Kommentar hämtad ur *RFV anser 2005:1*, sid. 14)

För att vägra en person som tillhört den svenska socialförsäkringen fortsatt tillhörighet till försäkringen efter flyttning till annat EU/EES-land, krävs mot bakgrund av vad som anges i motiveringen till EG-domstolens dom i mål nr C-275/96, *Kuusijärvi* att personen helt har upphört att vara yrkesverksam i Sverige.

RA 1999 not. 88 visar att höga krav bör ställas för att det skall anses visat att en person som arbetat i Sverige annat än tillfälligt, men som uppbär hel sjukpenning, helt har upphört med sin yrkesverksamhet i Sverige efter flyttning till annat EU/EES-land. Om utredningen inte på annat sätt – t.ex. genom den angivna avsikten med flyttningen – visar att den försäkrade inte kommer att återuppta yrkesverksamhet i Sverige tycks det krävas en pensionsprövning som visar att så är fallet. Om vid omprövning av ett beslut om avregistrering eller – som fallet var i **RA 1999 not. 174** vid prövning av besvär över ett avregistreringsbeslut – utredningen visar att en person, som före flytten till annat EU/EES-land arbetat här annat än tillfälligt, återvänt till Sverige inom en kortare tid efter flyttningen för att återuppta sitt tidigare arbete bör avregistreringsbeslutet upphävas. Enligt domen i det sistnämnda målet kan det i ett sådant fall

nämligen inte anses tillräckligt styrkt att personen helt upphört med sin yrkesverksamhet i Sverige vid flyttningen till det andra landet. (Kommentarerna hämtade ur *RFV anser 2000:1*, sid. 4) Jfr dom **KRNG 989-1998 och KRNS 9133-1997**.

4. Kammarrättens i Göteborg dom 2002-06-13, mål nr 1062-2000

I målet var fråga om resande personal som var anställd vid ett åkeri i Sverige, kunde anses huvudsakligen arbeta i Tyskland där personalen även var bosatt. Det svenska åkerieaktiebolaget ÅH AB bedrev internationella godstransporter. Den största delen av trafiken gick mellan Travemünde och Italien respektive Frankrike. För transporterna anlätades chaufförer bosatta i Tyskland. Vid körningarna till Italien tillbringade chaufförerna normalt 55 timmar i Tyskland, 6 timmar i Österrike och 72 timmar i Italien. Största delen av körningen belöpte på Tyskland – av totalt 318,5 mil hänförde sig enbart 49 mil till körning inom Italien. Tiden i Italien utgjordes för chaufförernas del huvudsakligen av väntan på att lastbilarna lossades och lastades av andra än chaufförerna. Skattemyndigheten menade att all tid, från avresan till återkomsten, skulle ses som arbetstid. Enligt skattemyndigheten skulle vid bedömning av var huvuddelen av chaufförernas arbete läggs ned, också väntetiden vid lossning eller lastning ingå i begreppet ”huvudsakligen arbetar”. Eftersom arbete hade utförts under hela förrättningen och lön till chaufförerna också utgått efter det antal timmar som förrättningen varat, ansåg skattemyndigheten att arbetet tidsmässigt huvudsakligen utförts i Italien. Skattemyndigheten påförde ÅH AB:s arbetsgivaravgifter för de i Tyskland bosatta chaufförerna. Länsrätten ändrade, försåvitt här av intresse, inte skattemyndighetens beslut. Bolaget överklagade till kammarrätten som inledningsvis konstaterade att EG-förordningen 1408/71, avdelning II (artikel 13-17), innehåller lagvalsregler som anger vilket lands socialförsäkringslagstiftning en person skall omfattas av i olika situationer. Förordningen 1408/71 anger inte direkt i vilket land socialavgifter skall betalas, men det följer indirekt av att förordningen pekar ut vilket lands lagstiftning som skall tillämpas. För personer som hör till den resande personalen hos internationella transportföretag som har sitt säte inom en medlemsstat är huvudregeln att de omfattas av lagstiftningen i den staten (artikel 14.2.a). Som ett undantag från denna huvudregel gäller att den som huvudsakligen arbetar inom bosättningsstatens territorium skall omfattas av denna stats lagstiftning, även om företaget inte har säte, filial eller fast representation där (artikel 14.2.a.ii). Enligt kammarrätten framgick det av utredningen i målet att chaufförernas resor regelmässigt utgått från Tyskland där de hämtat last som sedan körts till en destinationsort i Italien eller i Frankrike för lossning och för att hämta ny last där. Efter lossning och lastning har chaufförerna omedelbart återvänt till Tyskland för lagstadgad veckovila om minst 48 timmar före nästa avresa. Kammarrätten menade att Tyskland fick anses som den fasta bas som chaufförerna utgått från och återvänt till och där de fått sina uppdrag och nya körorder. Vid dessa förhållanden och då

större delen av den faktiska körningen skett i Tyskland, fann kammarrätten att chaufförernas anställningsförhållanden varit sådana att de fick anses anställda i Tyskland för arbete huvudsakligen i Tyskland. Chaufförerna omfattades därmed av socialförsäkringslagstiftningen i bosättningslandet Tyskland. Kammarrätten undanröjde länsrättens dom och skattemyndighetens beslut. (*Domen finns i Domsregistret*)

Kommentar

Kammarrättens avgörande rör tillämpningen av artikel 14.2.a EG-förordning 1408/71. Enligt huvudregeln i artikel 14.2.a ska en person som hör till den resande eller flygande personalen hos ett företag som för andras eller egen räkning bedriver internationell befordran av passagerare eller gods med järnväg, landsvägstransporter, flyg eller inrikes sjöfart och som har sitt säte inom en medlemsstats territorium, omfattas av denna stats lagstiftning. Från denna huvudregel undantas emellertid enligt artikel 14.2.a.ii en person som huvudsakligen arbetar inom den medlemsstats territorium där han eller hon är bosatt. En sådan person skall omfattas av bosättningsstatens lagstiftning, även om det företag hos vilket han eller hon är anställd inte har sitt säte eller någon filial eller permanent representation inom det territoriet.

I den refererade domen grundar kammarrätten sitt avgörande på i vilken stat de anställda hade sin fasta bas och i vilken stat den större delen av den faktiska befordran skett. Domen gäller arbetsgivaravgifter, men samma omständigheter bör beaktas även vid Försäkringskassans tillämpning av undantagsbestämmelsen i artikel 14.2.a.ii.

5. Kammarrättens i Stockholm dom 2002-02-26, mål nr 3381-2000

Frågan i målet var om kvinna i och med ett tillfälligt arbete i Tyskland kunde anses omfattad av det landets lagstiftning. S flyttade till Tyskland med avsikten dels att från och med visst datum börja arbeta där, samt dels att cirka sju månader senare flytta tillbaka till Sverige. I Tyskland fick hon emellertid en anställning som endast varade i några dagar och som endast gav henne en lön på sammanlagt 180 DEM. Hon uppgav att hon pga. för låg inkomst inte kunde bli försäkrad i Tyskland. Med hänvisning till artiklarna 2 och 13 förordning 1408/71 samt 12§ RFFS 1998:11, fann kammarrätten att S när hon påbörjat arbete i Tyskland kommit att omfattas av tysk lagstiftning. Den begränsade omfattningen av detta arbete eller den omständigheten att arbetet ej följts av någon vidare anställning, kunde enligt kammarrätten inte föranleda någon annan bedömning.

Kommentar

I domen framgår för det första att redan en relativt svag koppling till förvärvsarbete kan medföra att en person skall omfattas av lagstiftningen i arbetslandet. För det andra framgår att det saknar betydelse om den försäkrade inte beviljats förmån i arbetslandet, hennes arbete där kan ändå medföra att hon inte längre skall omfattas av det tidigare arbetslandets lagstiftning. RFV lämnade yttrande i målet och anförde att EG-domstolen i C-39/76, *Mouthaan* fastslagit att en person skall betraktas som arbetstagare enligt förordning 1408/71 så snart han uppfyller de materiella villkor som objektivt fastställts i det system för social trygghet som gäller för honom – även om de åtgärder som krävs för anslutning till detta system inte vidtagits. Enligt RFV var det en fråga för arbetsstaten att avgöra om personen i fråga hade rätt till förmåner i arbetsstaten.

6. Kammarrättens i Stockholm dom 2002-03-22, mål nr 5876-1999

Frågan i målet var om en person som för en tid av två år bosatt sig i annan medlemsstat och arbetat på distans för ett företag i Sverige, var berättigad till svensk föräldrapenning. K flyttade från Sverige till England för en tid om två år. I England arbetade hon på distans för en arbetsgivare i Sverige. Mitt under utlandsvistelsen begärde K svensk föräldrapenning från Försäkringskassan, som fann att hon omfattades av lagstiftningen i England och avlog hennes begäran. Både länsrätten och kammarrätten avlog K:s överklaganden. Enligt kammarrätten är huvudregeln att en anställd skall omfattas av arbetslandets lagstiftning och avgörande är därmed var arbetet rent fysiskt utförs. Undantag från huvudregeln kan enligt kammarrätten endast göras när den anställde är utsänd av sin arbetsgivare för att utföra arbete i ett annat land. Någon utsändningssituation ansåg kammarrätten emellertid inte att det var fråga om i K:s fall, med hänsyn till utlandsvistelsen beräknade längd samt det faktum att K inte företett något utsändningsintyg. På grund av det anförda ansåg kammarrätten att K omfattats av engelsk lagstiftning för tid hon varit bosatt i England och utfört arbete där, och att K därmed inte hade rätt till svensk föräldrapenning under denna tid.

Kommentar

Av domen framgår att avgörande vid bestämmande av arbetslandet enligt artikel 13.2 a förordning 1408/71 är i vilken medlemsstat arbetet rent fysiskt utförs, oavsett var arbetsgivare har sitt säte. Det sagda gäller naturligtvis inte om det rör sig om utsändning. Kammarrätten hänvisar till prop. 1998/99:119 sid. 103 och SOU 1993:115 sid. 221.

7. Kammarrättens i Göteborg dom 2000-05-26, mål nr 989-1998

Frågan i målet var om det kunde anses klarlagt att person som flyttat till annan medlemsstat men fortfarande hade kvar sin anställning i Sverige, helt hade upp-

hört med sin yrkesverksamhet i Sverige. W hade vistats i Irland i över ett år, men hade kvar sin anställning i Sverige från vilken hon hade tjänstledigt. Kammarrätten fann – med anledning av anställningen och med hänvisning till C-275/96 *Kuusijärvi* – att det inte kunde anses klarlagt att W helt hade upphört med sin yrkesverksamhet i Sverige och att Försäkringskassan därför inte haft skäl att avregistrera henne.

Kommentar

Domen visar att höga krav bör ställas för att det skall anses visat att en person som har kvar en anställning i Sverige, helt har upphört med sin yrkesverksamhet i Sverige efter flyttning till annat EU/EES-land. Kammarrätten hänvisade till EG-domstolens dom i C-275/96, *Kuusijärvi*. Jfr **RÅ 1999 not.174** och **KRNS 9133-1997**.

8. Kammarrättens i Stockholm dom 1999-12-97, mål nr 9133-1977

Frågan i målet var om det kunde anses klarlagt att person som flyttat till annan medlemsstat utan att uppta arbete där, helt hade upphört med sin yrkesverksamhet i Sverige. K var bosatt i Sverige och uppbar svensk föräldrapenning. Hon flyttade till Italien och avsåg att vistas där i tre år. Hennes anställning i Sverige upphörde efter en månads vistelse utomlands. Hon hade inte börjat arbeta i Italien och avsåg att efter utlandsvistelsen återuppta sitt tidigare arbete i Sverige. Kammarrätten fann det klarlagt att K inte var yrkesverksam i Sverige. Mot bakgrund härav samt då hon inte var bosatt i Sverige, fann kammarrätten med stöd av EG-domstolens dom i mål C-275/96, *Kuusijärvi*, artikel 13.2 f förordning 1408/71, artikel 10 b förordning 574/72 och 1 kap. 3 § AFL i då gällande lydelse, att K skulle avregistreras från svensk socialförsäkring.

Kommentar

Av domen framgår att person som flyttat från Sverige för tre års tid och avslutat sin anställning här, inte längre omfattas av svensk försäkring, oaktat att hon inte upptar arbete i bosättningsstaten och avser återuppta sitt tidigare arbete vid återkomsten till Sverige. Kammarrätten hänvisade till EG-domstolens dom i C-275/96, *Kuusijärvi*. Jfr **RÅ 1999 not 174** och **KRNG 989-1998**.

9. RÅ 2004 not. 42

Frågan i målet var om person som uppbar arbetslöshetsersättning i Sverige efter flytt till Norge skulle fortsätta att omfattas av svensk socialförsäkringslagstiftning. S som varit bosatt och arbetat i Sverige flyttade den 1 mars 1997 till Norge för att bosätta sig där tillsammans med sin familj. Vid tidpunkten för utflyttningen var hon arbetslös och uppbar arbetslöshetsersättning. Eftersom hon

skulle vistas utomlands längre tid än ett år avregistrerades hon fr.o.m. den 1 mars 1997 från Försäkringskassan, som även beslutade att hennes rätt till för­måner enligt svensk socialförsäkringslagstiftning därmed hade upphört. S över­klagade beslutet till länsrätten. Enligt länsrätten hade S varit arbetslös vid av­flyttningen till Norge och därmed vid denna tidpunkt helt upphört att vara yrkesverksam i Sverige. Hon var inte heller att anse som bosatt i Sverige efter nämnda tidpunkt. Enligt länsrätten hade hon med hänsyn härtill – enligt svenska nationella bestämmelser och i överensstämmelse med regelsystemet i rådets förordning (EEG) nr 1408/71 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemen­skapen – inte efter flyttningen till Norge skolat vara omfattad av den svenska socialförsäkringslagstiftningen. S överklagade till kammarrätten som inte med­gav prövningstillstånd. S överklagade kammarrättens beslut att inte medge prövningstillstånd. Regeringsrätten medgav prövningstillstånd i frågan om kammarrätten bort meddela prövningstillstånd. Regeringsrätten konstaterade EG-domstolen i C-275/96, *Kuusijärvi* klargjort i vilka fall en medlemsstat kan uppställa krav på att en person, som helt upphört att vara yrkesverksam i staten, måste vara bosatt där för att omfattas av statens lagstiftning. Enligt Regerings­rätten hade den i S fall aktuella frågeställningen även belysts i **RÅ 1999 ref. 4**, **RÅ 1999 not. 88** och **RÅ 2000 ref. 20**. Mot denna bakgrund och med hänsyn till vad som framkommit om S:s arbets- och bosättningsförhållanden fann Re­geringsrätten inte att kammarrätten bort meddelade prövningstillstånd.

Kommentar

Domen visar att en arbetslös person som tillsammans med sin familj flyttar till ett annat medlemsland för att bosätta sig där, skall anses helt ha upphört att vara yrkesverksam i Sverige, även om han eller hon uppbär arbetslöshetsersättning.

10. Kammarrättens i Sundsvall dom 2006-06-16, mål nr 2959-2005

Frågan i målet var om en spansk arbetsperiod skulle beaktas som om den full­gjorts i Sverige, när den anställde upprätthållit nära kontakter med Sverige un­der arbetsperioden i Spanien. S beviljades av arbetslöshetskassan att under en tremånadersperiod söka arbete i Spanien med bibehållen arbetslöshetsersättning. I Spanien arbetade hon som försäljare. S hade hela tiden varit folkbokförd i Sverige, där hennes mor som var hennes närmaste anhöriga, bodde. S uppgav att hon vistats i Spanien för att förbättra sin spanska och för att pröva på att arbeta i ett annat land. Hon hade aldrig haft för avsikt att stadigvarande bosätta sig i Spanien, och hennes arbete i Spanien var endast ett kortare vikariat. S åter­vände till Sverige fyra dagar efter det att tremånadersperioden gått till ända. Arbetslöshetskassan nekade henne därför arbetslöshetsersättning. Hon överkla­gade beslutet till länsrätten som avlog överklagandet, vilket hon överklagade till kammarrätten. Kammarrätten konstaterade inledningsvis att S genom sitt

arbete kommit att omfattas av den spanska arbetslöshetsförsäkringen och inte länge av artikel 69 i förordning 1408/71, och att underinstanserna därför inte haft rätt att avslå hennes begäran om ersättning endast på den grunden att hon inte kommit tillbaka till Sverige inom den uppsatta tremånadersperioden. Därefter konstaterade kammarrätten att det enligt huvudregeln krävs arbete i Sverige för att åter bli ersättningsberättigad enligt svensk arbetslöshetsförsäkring. Med beaktande av vad som framkommit om syftet med S:s vistelse i Spanien och med hänsyn till att hon haft kvar sin huvudsakliga anknytning till Sverige under vistelsen i Spanien, fann kammarrätten att S omfattades av bestämmelserna i artikel 71.1.b (ii) förordning 1408/71 såsom s.k. ”oäkta gränsarbetare” och att S därför vid hemkomsten till Sverige haft rätt till ersättning såsom om den arbetade perioden i Spanien skulle ha varit utförd i Sverige. Kammarrätten upphävde därför underinstansernas avgöranden och återförvisade målet till arbetslöshetskassan.

Kommentar

Av denna dom framgår att arbete i annan medlemsstat skall anses som arbete i Sverige, när fråga är om arbetslöshetsersättning för person som upprätthållit kontakter med Sverige under arbetsperioden i den andra medlemsstaten. Kammarrätten fann att personen omfattades av artikel 71.1.b (ii) förordning 1408/71, och därmed hade rätt till arbetslöshetsförmåner från Sverige. Att artikel 71.1.b (ii) är tillämplig innebär att ett av villkoren i artikel 25.2 är uppfyllda. Enligt artikel 25.2 skall en helt arbetslös person som tidigare var anställd och som omfattas av bestämmelserna i artikel 71.1 a ii eller i artikel 71.1 b ii första meningen skall få vård- och kontantförmåner enligt bestämmelserna i lagstiftningen i den medlemsstat inom vars territorium han är bosatt som om han hade omfattats av den lagstiftningen under sin senaste anställning, i förekommande fall med beaktande av bestämmelserna i artikel 18. Kostnaden för sådana förmåner skall betalas av institutionen i bosättningslandet. Detta innebär att S, i och med att hon har rätt till arbetslöshetsförmåner i Sverige med stöd av artikel 71.1.b (ii), även kan ha rätt till förmåner från Försäkringskassan som om hon hade arbetat i Sverige och inte i Spanien. Exempelvis skall inkomsterna från arbetet i Spanien beaktas vid fastställandet av hennes sjukpenninggrundande inkomst.

SofL

11. Kammarrättens i Göteborg dom 2007-01-12, mål nr 525-06

I målet var fråga om försäkringstillhörighet i fråga om föräldrapenning på lägstanivå för en kvinna som upphört att arbeta i Sverige och som var bosatt i Danmark. Målet gällde A:s rätt till föräldrapenning över lägstanivå. A var bosatt i Danmark men hade t.o.m. den 31 oktober 2003 arbetat hos ett företag i Sverige. Hon uppbar föräldrapenning fr.o.m. den 1 november 2003 för ett barn fött den

11 i samma månad. Sedan det kommit till Försäkringskassans kännedom att A:s anställning upphört och att hon inte hade för avsikt att på nytt börja arbeta i Sverige beslutade Försäkringskassan att hon fr.o.m. den 21 april 2004 inte hade rätt till föräldrapenning. länsrätten avslag A:s överklagande av Försäkringskassans beslut.

KR angav i sin dom bl.a. följande. Under tiden för sin anställning i Sverige hade A omfattats av svensk lagstiftning. Enligt tillämpningsföreskrifter i rådets förordning nr 574/72 skulle, om en medlemsstats lagstiftning upphörde att gälla, dagen och villkoren för upphörandet fastställas enligt den statens lagstiftning – i detta fall svensk lagstiftning. Eftersom föräldrapenning över lägstanivå var en arbetsbaserad förmån gällde enligt socialförsäkringslagen (SofL) en efterskyddstid om tre månader från arbetets upphörande. Enligt SofL gällde försäkringen också efter efterskyddstidens utgång, eftersom en försäkrad enligt AFL hade skyddad SGI under tid då han eller hon var helt eller delvis ledig för vård av barn om barnet inte fyllt ett år. Såvitt gällde försäkringstillhörighet uppfyllde alltså A förutsättningarna för rätt till föräldrapenning över lägstanivå för tid efter den 21 april 2004. (*Domen finns i Domsnytt 2/07*)

Kommentar

Det var Försäkringskassans huvudkontor som förde upp målet till kammarrätten. Kammarrättens dom överensstämmer med huvudkontorets uppfattning.

2.2 Bosättning i Sverige

12. Kammarrättens i Stockholm dom 2003-10-20, mål nr 7486-2001

Fråga om tillhörigheten till svensk socialförsäkring för person som uppbar sjukpenning och flyttade till Frankrike utan avsikt att bo utanför Sverige i längre tid än ett år. S bodde i Sverige och uppbar svensk sjukpenning. Hon avslutade sin anställning i Sverige den 1 juli 1999 och flyttade till Frankrike den 5 juli 1999. Hennes avsikt var från början att inte bo i Frankrike under längre tid än ett år, men hennes vistelse där kom ändå att överstiga ett år pga. att hennes lägenhet i Sverige inte blivit inflyttningsklar i tid. Försäkringskassan avregistrerade henne när hon efter återkomsten till Sverige besökte Försäkringskassan och där upplyste om sina omständigheter. Både länsrätten och kammarrätten avslag hennes överklaganden. Kammarrätten ansåg att S, eftersom hon avslutat sin anställning i Sverige och flyttat till Frankrike, fick anses helt ha upphört att vara yrkesverksam i Sverige. Hon uppfyllde därmed inte längre de villkor som anges i artikel 13.2 a förordning 1408/71 och kom därmed att omfattas av artikel 13.2 f. Med hänsyn härtill fann kammarrätten att S – i enlighet med svenska nationella bestämmelser och i överensstämmelse med regelsystemet i förordning 1408/71 – inte omfattades av den svenska socialförsäkringslagstiftningen. Det var därför

enligt kammarrätten riktigt att avregistrera S som inskriven hos Försäkringskassan från den 6 juli 2000.

13. Kammarrättens i Stockholm dom 2003-06-26, mål nr 7193-2002

Frågan i målet var om tillämpning av den s.k. sexmånadersregeln i RAR 2000:1 då den försäkrade saknar anknytning till annat land än Sverige. S (född 1936) reste varje år i omgångar runt som turist i olika länder, både inom och utanför EES. Hans utlandsvistelser uppgick till ungefär åtta månader per år. S var folkbokförd i Sverige och hade bostad här. Försäkringskassan avregistrerade honom som inskriven hos Försäkringskassan med hänvisning till RFV:s allmänna råd RAR 2000:1 enligt vilket en person som vistas regelbundet utomlands sammanlagt mer än halva året inte bör anses vara bosatt i Sverige även om varje vistelse kan antas vara kortare än ett år. S överklagade till länsrätten som inte ändrade Försäkringskassans beslut. I kammarrätten anförde S att han som pensionär måste kunna åka och vistas utomlands så mycket han har lust och råd med utan att bli avregistrerad. Kammarrätten konstaterade att bosättningsbegreppet inom socialförsäkringen väsentligen ansluter till motsvarande begrepp inom folkbokföringen. Vad avser bedömningen av vilket det egentliga hemvistet för en person som tillbringar dygnsvilan både inom och utom landet är, anfördes i förarbetena till folkbokföringslagen (1999:481) bl.a. att familjeförhållandena normalt skall tillmätas störst vikt. När det gäller personer som inte har anställning eller familj eller då familjen gemensamt har en dubbel bosättning, t.ex. pensionärer som vintertid bor i ett land och sommartid i Sverige, får det egentliga hemvistet bestämmas med ledning av bl.a. vistelsernas omfattning och bostädernas art (prop. 1990/91:153 sid. 134). Kammarrätten konstaterade att S av vad som framkommit i målet inte hade någon bostad eller annan anknytning till något särskilt land förutom Sverige. Kammarrätten upphävde därför beslutet att avregistrera S.

Kommentar

KRNS mål nr 7486-2001 visar att det, när en person avlutar sitt arbete i Sverige och bosätter sig utomlands i längre tid än ett år, inte nödvändigtvis har betydelse att personen i fråga uppbär sjukpenning (jfr **RA 1999 not. 88**). I målet upphörde sjukskrivningen några dagar efter utresan från Sverige. Den försäkrade bedömdes enligt regeln i artikel 13.2 f, som föreskriver att en person för vilken lagstiftningen i en medlemsstat upphör att gälla utan att lagstiftningen i en annan medlemsstat blir tillämplig på honom enligt någon av reglerna i föregående punkter eller enligt något undantag eller någon särskild bestämmelse i artikel 14-17, skall omfattas av lagstiftningen i den medlemsstat inom vars territorium han är bosatt uteslutande enligt bestämmelserna i den lagstiftningen. Kammarrätten hänvisade till EG-domstolens dom i mål C-275/96, *Kuusijärvi*. Domen visar även att tillhörigheten till svensk socialförsäkring i ett fall som det aktuella,

upphör att gälla från och med den tidpunkt då vistelsen i utlandet överstigit ett år, dvs. ett år efter den dag då personen flyttade från Sverige. Jfr **KRSU mål 2274-1998** där fråga var om en längre sjukskrivningsperiod som inte upphörde under bosättningen utomlands.

Enligt Riksförsäkringsverkets allmänna råd (RAR 2000:1) om bosättnings- och arbetsbaserad försäkring till socialförsäkringslagen (1999:799), bör en person som vistas regelbundet utomlands sammanlagt mer än halva året inte anses vara bosatt i Sverige även om varje vistelse kan antas vara kortare än ett år. Dom **KRNS mål 7193-2002** visar att vad som sägs i det allmänna rådet inte får utsluta att Försäkringskassan i varje enskilt fall gör en bedömning av bosättningen, med utgångspunkt i vad som gäller för bestämmandet av bosättningen inom folkbokföringen. Därvid skall exempelvis beaktas om den försäkrade saknar anknytning till annat land än Sverige.

14. Kammarrättens i Stockholm dom 2003-03-13, mål nr 2121-2000

Frågan i målet var om förutsättningar förelåg för att avregistrera en i Sverige folkbokförd kvinna. Z var tillsammans med sin make folkbokförd i Sverige på hennes föräldrars adress. Hon vistades huvudsakligen i Spanien och arbetade varken i Sverige eller i Spanien. Hennes make arbetade och hennes barn gick i förskola respektive skola i Spanien. Familjen saknade egen bostad i Sverige. Z hade inte haft några förvärvsinkomster i Sverige sedan 1994. Hon vistades i Sverige under perioderna december-januari och juni-september. Försäkringskassan avregistrerade henne som inskriven hos Försäkringskassan. Z överklagade till länsrätten som vid en samlad bedömning fann att hon inte kunde anses som bosatt i Sverige och att Försäkringskassans beslut att avregistrera henne var riktigt. Kammarrätten ändrade inte länsrättens dom.

Kommentar

Av domen framgår vilka omständigheter som kan vägas in vid en bedömning av om en person är att betrakta som bosatt i Sverige. Det framgår inte av domen om någon av de uppräknade omständigheterna skall tillmätas särskild betydelse.

15. RÅ 1999 ref. 4

I målet var fråga om P, som var finsk medborgare, var omfattad av svensk socialförsäkring och hade rätt till föräldrapenning sedan hennes tillfälliga anställning i Sverige hade upphört. P, som tidigare varit bosatt i Finland och sedan år 1988 varit omfattad av den finska socialförsäkringen, blev inskriven i den svenska socialförsäkringen fr.o.m. den 21 februari 1994 då hon började att arbeta på ett sjukhus i Sverige. Sedan anställningen upphört den 30 april 1994 stannade hon kvar i Sverige, där hon födde barn den 3 juni 1994. Någon gång under sommaren 1994 flyttade P tillbaka till Finland. Försäkringskassan avregistrerade

P från den svenska socialförsäkringen fr.o.m. den 1 maj 1994. På grund av att hon inte längre tillhörde den svenska socialförsäkringen fick hon inte föräldrapenning. Länsrätten och kammarrätten fann däremot att P även fortsättningsvis var omfattad av den svenska socialförsäkringen och därför hade rätt till föräldrapenning. RFV yrkade hos Regeringsrätten att Försäkringskassans beslut skulle fastställas. Regeringsrätten fann, på grundval av uppgifterna om P:s kortvariga anställning och om hennes förhållanden i övrigt, att P helt upphört att vara yrkesverksam i Sverige när hon slutade den aktuella anställningen. Hon var därefter inte heller att anse som bosatt i Sverige även om hon vistades här under ytterligare någon tid innan hon återvände till Finland. Därför skulle hon, enligt de svenska nationella bestämmelserna och i överensstämmelse med regelsystemet i förordningen 1408/71, inte efter anställningstidens slut vara omfattad av den svenska socialförsäkringslagstiftningen. Regeringsrätten biföll därför RFV:s överklagande. (Referat ur *RFV anser 2000:1*, sid. 3)

Kommentar

Det gällde en person som ansetts som bosatt i Sverige och omfattad av det svenska socialförsäkringssystemet på grund av ett tillfälligt arbete i Sverige. RFV drar av domen den slutsatsen att, om det i ett sådant fall vid anställningens upphörande inte står klart att personen kommer att fortsätta att arbeta i Sverige eller att stadigvarande bosätta sig här, bosättningen skall anses som upphörd och avregistrering ske från den svenska socialförsäkringen. (Ur *RFV anser 2000:1*, sid. 4)

16. Kammarrättens i Sundsvall dom 1998-09-10, mål nr 2274-1998

Frågan i målet var om fortsatt rätt till sjukpenning för person som avflyttat från Sverige. S hade varit sjukskriven pga. diskbräck sedan juni 1994. Hon hade fortfarande stora besvär med ben och rygg, var helt sjukskriven och uppbar svensk sjukpenning. Den 1 augusti 1995 flyttade hon till Norge pga. sin sambo och folkbokförde sig där. Hon sade även upp sin anställning i Sverige med verkan fr.o.m. den 1 september 1995. Försäkringskassan ifrågasatte inte hennes sjukskrivningar och rätt till sjukpenning i och för sig. Emellertid beslutade Försäkringskassan att upphöra att betala sjukpenning till S med motiveringen att hon var avregistrerad hos Försäkringskassan sedan den 1 augusti 1995. S överklagade Försäkringskassans beslut till länsrätten som biföll hennes talan. Försäkringskassan klagade till kammarrätten som fastställde länsrättens domslut. Enligt kammarrätten var i målet fråga om tillämpning av artikel 22 förordning 1408/71, enligt vilken, såvitt här av intresse, en försäkrad har fortsatt rätt till sjukpenning efter flytt till en annan medlemsstat, om han eller hon får tillstånd av Försäkringskassan att flytta. Sådant tillstånd att flytta får enligt artikel 22 vägras bara om det är klarlagt att en flyttning skulle vara skadlig för personens hälsotillstånd eller försvåra läkarvården. Kammarrätten fann att S efter avflytt-

ningen från Sverige hade rätt till fortsatt sjukpenning så länge hon uppfyller alla de krav för att erhålla sjukpenning som gäller för personer bosatta i Sverige.

Kommentar

Domen gällde tillämpning av artikel 22 förordning 1408/71. RFV överklagade kammarrättens dom till Regeringsrätten som inte meddelade prövningstillstånd. I Regeringsrättens promemoria angående frågan om prövningstillstånd, sägs att RFV och Försäkringskassan i sina överklaganden ”helt bortsett från det faktum att föräldrapenning och sjukpenning är två vitt skilda saker. Artikel 22 reglerar ett fall som det förevarande då fråga är om flyttning till annan medlemsstat under sjukdom (kontantförmån i form av sjukpenning utgår fortlöpande) som otvetydigt faller in under artikeln. (...) Regeringsrätten har dessutom tidigare prövat frågan om endast det faktum att en försäkrad flyttar till Norge självständigt kan medföra att man skall avregistreras från Försäkringskassan och därmed nekas rätt till sjukpenning och därvid funnit att detta inte är möjligt (mål nr 1950-97).” I promemorian betonas även att det rör sig om ett sedan längre tid pågående sjukfall, och att Försäkringskassan inte ifrågasatt sjukskrivningarna. Slutsatsen i promemorian blev att lösningen på frågan var ”alltför uppenbar”, för att prejudikatintresse skulle anses föreligga. Regeringsrättens dom i mål nr 1950-1997 återgavs som **RA 1999 not. 88.**

2.3 Övrigt

17. Kammarrättens i Göteborg beslut 2003-12-19, mål nr 951-2002, 1358-2002 och 1359-2002

Frågan i målen var om Försäkringskassan borde ha prövat tillhörigheten till svensk socialförsäkring före prövningen av rätten till sjukpenning. Försäkringskassan beslutade med några månaders mellanrum först att L inte hade rätt till sjukpenning, med motiveringen att han vägrat genomgå rehabilitering enligt 20:3 AFL, och senare att L inte hade rätt till sjukpenning med motiveringen att hans arbetsförmåga inte var nedsatt med minst en fjärdedel p.g.a. sjukdom enligt 3:7 AFL. Därefter meddelade Försäkringskassan ett tredje beslut, enligt vilket L från och med en tidpunkt som låg före de perioder som berörts av de föregående två besluten, inte omfattades av den svenska socialförsäkringen. L överklagade de tre besluten till länsrätten som avslog hans överklagande av beslutet om tillhörighet till svensk socialförsäkring och avvisade de båda andra överklagandena med hänvisning till utgången i målet om försäkringstillhörighet. L överklagade till kammarrätten som fann att Försäkringskassan redan inför de två första besluten om rätten till sjukpenning, borde ha prövat hans tillhörighet till svensk socialförsäkring. Kammarrätten ansåg att Försäkringskassan borde ”få möjlighet att göra en ny sammantagen bedömning av såväl rätten att omfattas av socialförsäkringen som sjukpenningrätten”. Kammarrätten upphävde

Försäkringskassans tre beslut samt länsrättens dom och två beslut, och återförvisade målen till Försäkringskassan för prövning av L:s rätt till sjukpenning.

Kommentar

Besluten visar på betydelsen av att inför varje beslut pröva försäkringstillhörigheten och att dokumentera prövningen.

3 Domar om föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning

3.1 Föräldrapenning

18. RÅ 2000 ref. 20

Finska medborgaren AK arbetade i Sverige under viss tid och var därefter arbetsökande i Sverige. Hon födde barn och uppbar föräldrapenning. Någon tid därefter flyttade hon till Finland utan att börja arbeta där. Försäkringskassan beslutade att AK i och med avflyttningen från Sverige inte längre var berättigad till föräldrapenning. Kammarrätten inhämtade förhandsavgörande från EG-domstolen som anser att föräldrapenningen är en familjeförmån (Sverige hade i samband med medlemskapet i EU anmälde den svenska föräldrapenningen vid barns födelse som en förmån vid sjukdom och moderskap enligt artikel 4.1 a i förordning 1408/71). Kammarrätten fann därefter, vars slut Regeringsrätten utan ändringar eller tillägg anslöt sig till, att artikel 73 förordning 1408/71 inte är begränsad till att gälla familjeförmåner som enbart utges direkt till arbetstagaren ifråga. RFV vann således inte gehör för sin ståndpunkt att rätten till föräldrapenning i Sverige alltid är individuell och därför inte med stöd av artikel 73 kan uppkomma genom makes arbete i Sverige. (C-275/96 Kuusijärvi) (Ur *RFV anser 2003:1*, sid.9)

Kommentar

Av domen framgår att en förälder som inte själv är bosatt i Sverige kan härleda sin rätt till föräldrapenning, som är en familjeförmån, från sin make som arbetar som anställd i Sverige. Detta gäller inom EU/ESS och när personen omfattas av förordningen 1408/71.

19. RÅ 2001 ref. 77

AL var anställd i Norge och flyttade till Sverige för att påbörja anställning i företag tillhörande samma koncern som den norske arbetsgivaren. Hon började

arbeta i Sverige först cirka två och en halv månad efter ankomsten till Sverige. Försäkringskassan fastställde hennes SGI till 0 kronor. När hennes andra barn föddes cirka tre månader efter det att hon börjat arbeta i Sverige, uppkom frågan om hennes möjlighet att få föräldrapenning med belopp motsvarande hennes sjukpenning under de första 180 dagarna. Med hänvisning till EG-rättens krav på likabehandling fann Regeringsrätten emellertid att AL omfattades av bestämmelsen om skydd mot sänkning av SGI i 3 § första stycket 4 RFFS 1981:5. Eftersom hon avbrutit sitt arbete kortare tid än de sex månader som angavs i nämnda bestämmelse, fastslog Regeringsrätten att hon fick anses vid den tidpunkt då ersättningsfrågan blev aktuell ha haft ett oavbrutet försäkringsskydd på en nivå över garantinivån. Regeringsrätten fann således att AL uppfyllde kravet att hon – om Försäkringskassan känt till samtliga förhållanden – under minst 240 dagar i följd före barnets födsel skulle ha varit försäkrad för en sjukpenning över garantinivån, varför hon var berättigad till föräldrapenning med belopp motsvarande sjukpenningen under de första 180 dagarna. (Ur *RFV anser 2003:1* sid. 9)

Kommentar

Av domen framgår att vid bedömningen av om en försäkrad uppfyllt kravet på att hon under minst 240 dagar i följd före den beräknade tidpunkten för barnets födelse skulle ha varit försäkrad för en sjukpenning över garantinivån så ska – även för försäkrad som flyttar från ett land till ett annat inom EU/EES – bestämmelser om skydd mot sänkning av SGI beaktas.

20. RÅ 2006 ref. 32

Frågan i målet gällde om tid då en person har omfattats av det särskilda sjukförsäkringssystemet för tjänstemän vid gemenskapernas institutioner, men inte av förordning 1408/71, skall medräknas vid bedömningen om personen uppfyller villkoret att under minst 240 dagar i följd före barnets födelse ha varit försäkrad för en sjukpenning över garantinivån.

Regeringsrätten förklarade att A var berättigad till föräldrapenning för de första 180 dagarna av föräldraledighet med belopp motsvarande hennes sjukpenning. Före barnets födelse hade A arbetat i Sverige i sex månader. Dessförinnan hade hon i mer än ett år arbetat för EG-kommissionen i Bryssel. Som anställd vid kommissionen omfattades hon av Europeiska gemenskapernas sjukförsäkringssystem för tjänstemän vid gemenskapernas institutioner, men inte av förordning 1408/71. Regeringsrätten inhämtade förhandsavgörande från EG-domstolen i målet. EG-domstolen fann att artikel 39 i EG-fördraget innebar att den period under vilken A omfattats av Europeiska gemenskapernas sjukförsäkringssystem, skulle beaktas vid tillämpningen av de svenska reglerna om föräldrapenning på sjukpenningnivå (EG-domstolens dom den 16 februari 2006 i mål C-137/04,

Rockler). I enlighet med förhandsavgörandet tog Regeringsrätten med A:s tid vid EG-kommissionen i beräkningen och fann att hon därmed uppfyllde villkoret att under minst 240 dagar i följd före barnets födelse ha varit försäkrad för en sjukpenning över garantinivån (4 kap. 6 § andra stycket AFL). (*Domen finns i Domsnytt 8/06*)

Kommentar

Domen innebär att Försäkringskassan vid bedömningen av om den försäkrade uppfyller villkoret att under minst 240 dagar i följd före barnets födelse ha varit försäkrad för en sjukpenning över garantin (4 kap. 6 § andra stycket AFL), även ska räkna in perioder då den försäkrade har omfattats av Europeiska gemenskapernas sjukförsäkringssystem.

3.2 Tillfällig föräldrapenning

21. RÅ 2003 ref. 65

I målet gällde frågan om tillfällig föräldrapenning enligt 4 kap. 10 § första stycket AFL skulle betraktas som en sådan social trygghetsförmån som omfattas av tillämpningsområdet för förordning 1408/71. B L bodde och arbetade i Sverige. Han hade tillsammans med sin hustru vårdnaden om ett barn under 12 år som var bosatt i Finland med sin mor. BL begärde tillfällig föräldrapenning då han avstått från förvärvsarbete för att ta hand om sitt barn när hustrun (barnets ordinarie vårdare) var sjuk. Försäkringskassan avlog hans ansökan om tillfällig föräldrapenning med hänvisning till att barnet inte var bosatt i Sverige. Regeringsrätten uppgav att det enligt EG-domstolens fasta praxis gäller att en förmån ska anses som en social trygghetsförmån inom förordningens tillämpningsområde när mottagaren beviljas förmånen på grund av förhållanden som preciseras i lag utan någon skönsmässig bedömning av hans eller hennes behov i det enskilda fallet. Regeringsrätten ansåg också att den aktuella föräldrapenningförmånen omfattas av begreppet familjeförmån i artikel 4.1 h i förordning 1408/71. Regeringsrätten fann därför att B L inte kunde vägras tillfällig föräldrapenning med hänvisning till att barnet var bosatt i Finland. Då det inte heller i något annat hänseende framkommit att förutsättningar för B L:s rätt till tillfällig föräldrapenning skulle brista ansåg Regeringsrätten att B L var berättigad till tillfällig föräldrapenning för den angivna perioden. (*Ur RFV anser 2004:1, sid. 10*)

Kommentar

Regeringsrätten har i avgörandet slagit fast att tillfällig föräldrapenning är en familjeförmån enligt artikel 4.1 h i förordning (EEG) 1408/71. Om en förälder, som begär tillfällig föräldrapenning, arbetar i Sverige och i övrigt uppfyller förutsättningarna för rätt till tillfällig föräldrapenning så kan tillfällig föräldra-

penning utges även om barnet inte är bosatt i Sverige utan i en annan medlemsstat. Man ska i dessa fall således bortse från bosättningskravet.

4 Domar om EU-vård

4.1 Vård i annat EU-land

22. RÅ 2004 ref. 41 I

Frågan i målet var ersättning för kostnader för sjukhusvård i Tyskland. Regeringsrätten slog i domen fast att en i Sverige försäkrad person som anser sig behöva vård i annan medlemsstat kan utnyttja en direkt på EG-fördragets artiklar 49 och 50 (tidigare 59 och 60) grundad rätt att ta emot medicinska tjänster och begära ersättning för sina kostnader. Det ankommer på varje medlemsstat att i princip själv avgöra vilka slag av behandlingar som ska bekostas av dess sociala trygghetssystem. Den försäkrade kan också välja att ansöka om sådant tillstånd som avses i artikel 22 i förordning 1408/71 och därmed uppnå att frågan om kostnader för vården blir en sak för Försäkringskassan och dess motsvarighet i den stat vården tillhandahålls.

S J hade inte ansökt om förhandstillstånd enligt artikel 22 i förordningen 1408/71. Eftersom det i svensk lagstiftning inte finns något krav på förhandstillstånd för den som önskar utnyttja sin rätt enligt artiklarna 49 och 50 i EG-fördraget prövades S J:s begäran om ersättning för kostnader för behandling i Tyskland med utgångspunkt i den huvudregel som kommer till uttryckt i dessa artiklar. Regeringsrätten fann att den aktuella vården (behandling för SLE) skulle, om den utförts i Sverige, ha omfattas av och bekostas enligt de regler som gäller sjukvård här i landet. S J medgavs därför ersättning för vad hon erlagt för vården i Tyskland, minskat med det belopp som motsvarar vad hon skulle ha erlagt i vårdavgifter om vården hade fåtts i Sverige. (Ur *RFV anser 2005:1, sid. 7*)

23. RÅ 2004 ref. 41 II

Frågan i målet var om K S var berättigad till ersättning för kostnader tandvård (protesbehandling) i Tyskland. Regeringsrätten fann att en enskild inte kunde få ersättning enligt tandvårdstaxan för tandvård som tillhandahålls utomlands och att regleringen i tandvårdstaxan om t.ex. förhandsprövning inte var tillämplig på sådan vård. Regeringsrätten angav vidare att varken en av K S i förväg gjort förfrågan hos Försäkringskassan om möjligheterna att få ersättning för vården eller en i efterhand gjord framställning om ersättning för redan erlagd betalning kunde uppfattas som en ansökan om förhandstillstånd enligt artikel 22 i förordning 1408/71. K S:s skulle därför bedömas med utgångspunkt i reglerna i artik-

larna 49 och 50 i EG-fördraget. Eftersom det inte kommit fram att den aktuella tandvården, om den utförts i Sverige, inte skulle ha omfattats av och ersatts enligt de regler som gäller här i landet hade K S rätt till ersättning för sina kostnader för vården. Då det gällde annan vård än sjukhusvård kunde den enskilde med stöd av gemenskapsrätten enbart få ersättning i den ordning som hemstatens sjukförsäkringssystem garanterar. Ersättning skulle därför utges till K S med ett belopp som motsvarade vad Försäkringskassan skulle ha betalat enligt tandvårdstaxan, vilket K S yrkat. (Ur *RFV anser 2005:1, sid. 9*)

24. RÅ 2004 not. 13

I målet var fråga om ersättning för kostnader för sjukvård i Frankrike. F W hade ansökt hos Försäkringskassan om ett intyg E 112 avseende vård för rektalcancer som han påbörjat i Lyon. Hade F W sökt vård i Sverige hade väntetiden varit tre veckor. I ett av länsrätten inhämtat yttrande från Socialstyrelsens vetenskapliga råd angavs bl.a. att om behandlingen getts i Sverige vid en enhet med stor erfarenhet av kirurgi för rektalcancer och om preoperativ strålbehandling samt adekvat kirurgisk behandling gjorts hade resultatet vad ansågs framtida överlevnad och bevarad ändtarmsfunktion bort bli minst likvärdigt med det uppnådda resultatet. Regeringsrätten fann, liksom underinstanserna gjort, att Försäkringskassans beslut att vägra förhandstillstånd var förenligt med artikel 22.2 andra stycket i förordning 1408/71. Regeringsrätten prövade också F W:s rätt till ersättning med utgångspunkt i reglerna i artiklarna 49 och 50 i EG-fördraget. Regeringsrätten hänvisade till vad regeringsrätten i mål nr 5595- 99 (**RÅ 2004 ref. 41**) angett om innebörden av dessa regler. Det hade inte framkommit att den aktuella vården, om den getts i Sverige, inte väsentligen skulle ha omfattats av och bekostats enligt de regler som gäller för sjukvård i Sverige. Ersättning skulle därför utges och beräkningen av ersättningens storlek skulle göras på motsvarande sätt som Regeringsrätten anvisat i nämnda mål. (Ur *RFV anser 2005:1, sid. 8-9f*)

Kommentar

Av domarna framgår att en i Sverige försäkrad person som anser sig behöva vård i en annan medlemsstat kan utnyttja sin på EG-grundade rätt att ta emot medicinska tjänster och begära ersättning för sina kostnader. Den försäkrade kan välja att ansöka om sådant förhandstillstånd som avses i artikel 22 förordning 1408/71. Då blir frågan om kostnaderna för vården en sak för Försäkringskassan och dess motsvarighet i den stat där vården tillhandahålls. En ansökan om ersättning för redan erlagd betalning som ges in sedan behandlingen påbörjats kan inte uppfattas som en ansökan om förhandstillstånd. I svensk lagstiftning finns inte något krav på förhandstillstånd för den som önskar utnyttja sin rätt enligt artiklarna 49 och 50 i EG-fördraget att ta emot medicinska tjänster på sjukhus i annan medlemsstat och begära ersättning för dessa tjänster. Avgöran-

de för frågan om ersättning ska utges för sådan vård är därför – med hänsyn till hur den svenska sjukvården är organiserad och finansierad – om det gäller sådan vård som huvudsakligen skulle ha bekostats genom det allmännas försorg. Vid bedömning härav beaktade Regeringsrätten i mål 5595-99 (**RA ref. 41**) att det rörde sig om en sjukdom som behandlas på svenska sjukhus, att den metod som därvid används i Sverige på flera punkter överensstämde med den som används vid behandlingen utomlands samt att metoden utomlands- som visserligen inte vunnit allmän acceptans inom den medicinska vetenskapen – hade använts av den aktuella kliniken under flera års tid och varit föremål för publicering i vetenskaplig medicinsk litteratur.

När det gäller personer som utnyttjat sin rätt att ta emot medicinska tjänster enligt artiklarna 49 och 50 i EG-fördraget kan Försäkringskassan – i motsats mot vad som gäller vid prövning enligt artikel 22 i förordning 1408/71 – inte vägra att utge ersättning på grund av att en lika effektiv vård kan fås inom normal väntetid i Sverige.

25. Kammarrättens i Jönköping dom 2006-04-06, mål nr 4282-05

Frågan i målet gällde om C var berättigad till ersättning enligt artikel 49 och 50 i EG-fördraget för kostnader för undersökning med funktionell magnetresonans-tomografi i Tyskland. Kammarrätten fann att C inte var berättigad till ersättning. Som skäl anförde kammarrätten att den aktuella undersökningsmetoden inte användes i Sverige, att den av vissa sakkunniga hade beskrivits som experimentell, att det i målet fanns uppgifter om att ersättning inte utgick från tysk sjukförsäkring för undersökningsmetoden samt att metoden inte var allmänt vetenskapligt accepterad i Tyskland. Kammarrätten gjorde en samlad bedömning och fann mot bakgrund av det anförda att det stod klart att den aktuella undersökningen inte skulle ha bekostats genom det allmännas försorg i Sverige, varför ingen ersättning skulle betalas ut. (*Domen finns i Domsnytt 5/06*)

Kommentar

Domen ger vägledning för prövningen av vilka vårdmetoder som skulle ha bekostats genom det allmännas försorg i Sverige och som därmed enligt artikel 49 och 50 i EG-fördraget (**RA 2004 ref. 41**) ska bekostas av Försäkringskassan när de utförts i ett annat EU/EES-land. Det framgår inte om kammarrätten tillmätt någon av de uppräknade faktorerna särskilt betydelse i förhållande till någon av de andra.

26. Kammarrättens i Sundsvall dom 2006-12-14, mål nr 1019-05

Frågan i målet gällde om E med stöd av artikel 49 och 50 EG-fördraget var berättigad till ersättning för behandlingskostnader för sjukvård i Tyskland med anledning av whiplashskada.

E genomgick en särskild undersökning som benämns funktionell magnetresonanstomografi eller fMRT utförd av dr Volle i Tyskland. Med ledning av Volles undersökning utförde dr Montazem en steloperation i nacken benämnd kraniocervical fusion. E begärde ersättning för hennes kostnader för vården i Tyskland. Försäkringskassan anförde i målet bl.a. att svenska specialister anser att kraniocervikal fusion inte skall användas annat än på starka indikationer, såsom vid grav instabilitet vid t.ex. reumatoid artrit, tumörer och omfattande traumatiska skador i övre halsryggen där patologin är otvetydigt fastställd med vedertagna radiologiska metoder. WAD-syndromet utgör enligt specialisterna inte någon indikation för kraniocervical fusion. Volles undersökningsmetod är inte vetenskapligt accepterad i Tyskland och ersättning utges inte från tysk sjukförsäkring för undersökningsmetoden. Montazems operationsmetod är inte vetenskapligt accepterad i Tyskland när operationen utförs på grundval av Volles undersökningsmetod. Kammarrätten anförde att det av utredningen i målet framgår att kraniocervical fusion inte är en medicinskt vedertagen operation i Sverige vid pisksnärtskador. De i målet aktuella behandlingsmetoderna för undersökning av skada och operation därav framstår som vetenskapligt experimentella och står således inte i överensstämmelse med vetenskap och beprövad erfarenhet på det aktuella området. Den vård som E fått i Tyskland är därför inte av sådant slag som skulle ha omfattats av det svenska sjukförsäkringssystemet. Följaktligen föreligger inte något stöd enligt EG-rätten för att ersätta E för kostnaderna i fråga. (*Domen finns i Domsnytt 1/07*)

Kommentar

Det som skiljer domen från **RÅ 2004 ref. 41** är att ifrågakvarande operation, kraniocervical fusion, utförs i Sverige men inte på sådan indikation som är aktuell i denna dom. Vården är därför inte av sådant slag som omfattas av det svenska sjukförsäkringssystemet. Av detta följer att det inte föreligger något stöd enligt EG-rätten att ersätta för kostnaderna.

27. Kammarrättens i Stockholm dom 2004-03-11, mål nr 6680-03

Fråga om tillstånd och bidrag till sjukvård utomlands enligt artikel 22 förordning 1408/71. I målet var fråga om E L i tid kunde få en identisk behandling eller en behandling som var lika effektiv för henne i Sverige jämfört med i Tyskland. E L var i behov av levertransplantation. Av religiösa skäl ville hon att den skulle utföras utan blodtillförsel. – Socialstyrelsen hade i yttrande till kammarrätten uppgett att E L i det här aktuella fallet inte kunde erbjudas en mer framgångsrik och därmed effektiv behandling i Tyskland än vad som kunde erbjudas i Sverige. – E L ansåg att motsvarande sjukvårdsutbud fanns i Sverige dock inte med den erfarenhet som tyska vårdare hade redovisat. Kammarrätten fann vid en samlad bedömning av utredningen i målet att E L inom samma tid kunde få en lika effektiv vård i Sverige som i Tyskland. Under dessa omstän-

digheter fanns inte skäl att medge henne tillstånd till vård utomlands. (*Domen finns i Domsnytt 2/04*)

Kommentar

Av domen framgår att om den enskilde, inom samma tid, kan få en identisk behandling eller en behandling som är lika effektiv i Sverige som i en annan medlemsstat kan inte tillstånd och bidrag till vården inte medges.

28. Kammarrättens i Jönköping 2006-05-02, mål nr 2992-05

Frågan i målet gällde om M och T, bägge underåriga, var berättigade till tandvårdsersättning enligt artikel 49 och 50 i EG-fördraget för tandregleringsbehandling som utförts i Tyskland. Kammarrätten fann att M och T inte var berättigade till tandvårdsersättning. Enligt uppgift från M och T hade de påbörjat tandregleringsbehandling medan de bodde i Tyskland. När de flyttade till Sverige vände de sig till folktandvården för att fortsätta tandregleringsbehandlingen. Folktandvården förklarade emellertid att någon tandregleringsbehandling för närvarande inte var aktuell för M och T. Folktandvården hade vid en första bedömning uppskattat att M och T endast hade ett måttligt tandregleringsbehov. M hade hos folktandvården satts på kölista för att få en grundlig utredning av tandregleringsbehovet, men någon behandling hade inte lovats. T hade inte ens satts upp på kölistan. Familjen valde därför att åka till Tyskland för att slutföra barnens tandregleringsbehandling. De begärde sedan ersättning från Försäkringskassan för sina vårdkostnader i Tyskland. Mot bakgrund av folktandvårdens bedömning ansåg kammarrätten att det i målet inte stod klart att det var fråga om vård som skulle ha bekostats genom det allmännas försorg i Sverige. Någon ersättning för de i Tyskland utförda behandlingarna skulle därför inte utges enligt artikel 49 och 50 i EG-fördraget. (*Domen finns i Domsnytt 5/06*)

Kommentar

Den försäkrades individuella behov av vård är av väsentlig betydelse för frågan om det rör sig om vård som skulle ha bekostats genom det allmännas försorg i Sverige och som därmed enligt artikel 49 och 50 i EG-fördraget skall bekostas av Försäkringskassan när den utförts i ett annat EU/EES-land (**RA 2004 ref. 41**). Om den försäkrade av medicinska skäl inte givits en viss behandling genom landstingets försorg, bör enligt KR landstingets bedömning vara vägledande för Försäkringskassans prövning av rätten till ersättning för kostnaden för samma vård när den utförts i ett annat EU/EES-land.

29. Kammarrättens i Jönköping dom 2004-04-01, mål nr 3771-03

Frågan i målet gällde om en försäkrad som fått vård utomlands hade rätt till ersättning för utebliven arbetsinkomst för medföljande, ersättning för uppehälle för medföljande samt för räntekostnader. Försäkringskassan hade utbetalt 52 287 kr avseende vårdkostnader. Kammarrätten fann att det inte förelåg något stöd i gemenskapsrätten för att utge ersättning utöver vad den försäkrade beviljats. Det fanns inte heller stöd i svenska regler för att utge ytterligare ersättning, dvs. ersättning för resekostnader och uppehälle m.m. (*Domen finns i Domsnytt 2/04*)

Kommentar

Domen ger vägledning för prövningen av om andra kostnader än själva vården kan ersättas när en i Sverige försäkrad person utnyttjar sin EG-grundade rätt att ta emot medicinska tjänster och begär ersättning för dessa. Av domen framgår att den medföljandes resekostnader, utebliven inkomst och uppehälle inte ska ersättas när den försäkrade tar emot vård i annan medlemsstat.

5 Processuellt m.m.

30. Kammarrättens i Göteborg dom 2005-05-10, i mål nr 1936-04

Fråga i målet var om EG-domstolens dom har retroaktiv verkan. Försäkringskassan beslöt i september 1998 att inte betala ut underhållsstöd för R:s tre barn på grund av att hon och barnen var bosatta i Spanien och deras vistelse var avsedd att vara mer än sex månader. R yrkade underhållsstöd fr.o.m. utresan från Sverige och anförde att Humerdomen (dom den 5 februari 2002 i mål C-255-99) medförde rätt till underhållsstöd även för retroaktiv tid. R anförde att Försäkringskassans indragningsbeslut från 1998 var materiellt felaktigt. Försäkringskassan beslöt att bevilja underhållsstöd fr.o.m. april 2002. Länsrätten förklarade att beslutet innebärande att underhållsstöd inte skulle betalas ut fr.o.m. september 1998 vunnit laga kraft och att det inte blivit oriktigt på grund av en uppenbart felaktig rättstillämpning eftersom EG-domstolens domar i Offermans och Humer målen kom först senare. Förutsättningar att bevilja R retroaktivt underhållsstöd för tiden september 1999 – mars 2002 förelåg därför inte. De svenska reglerna om talefrister kunde inte anses ha en sådan utformning eller verkan att det med beaktande av praxis inom EG-rätten fanns anledning att underlåta att tillämpa dem i förevarande fall. Kammarrätten fann inte skäl att göra någon annan bedömning än den länsrätten gjort i sin dom beträffande R:s möjlighet att före april månad få underhållsstöd. (*Domen finns i Domsnytt 3/05*)

Kommentar

Av domen framgår att Försäkringskassans beslut som funnit laga kraft inte kan anses ha blivit oriktigt på grund av en uppenbar felaktig rättstillämpning när EG-domstolens avgöranden kommer senare. Förutsättningar att ändra beslutet finns därför inte.

Huvudregeln inom EG-rätten är att de nationella reglerna ska tillämpas på en talan som stödjer sig på gemenskapsrättens direkta effekt. Medlemsstaterna får dock inte införa särskild, ofördelaktiga processuella regler, som bara tillämpas på EG-rättsliga krav. De nationella processuella reglerna får inte heller vara sådana att det i praktiken blir omöjligt för enskilda att tillvarata de rättigheter som följer gemenskapsrätten. En talefristregel beträffande socialförsäkringsersättning som har inneburit att rätten till ersättning gick helt förlorad om talan inte väcktes inom rätt tid har därvid inte godtagits. Däremot har en regel som endast har medfört en begränsning av den tid under vilken utbetalningar kunde beviljas godtagits eftersom sådana regler behövs för att det allmänna ska kunna budgetera socialförsäkringsutgifterna och inte i alltför hög grad drabbas av oväntade utgiftsökningar (mål nr C-208/90, C-410/92 och C-338/91).

31. Kammarrättens i Sundsvall dom 2006-10-31, mål nr 2183-05

I målet var fråga om bestämmelsen i 20 kap. 5 § AFL är tillämplig när det gäller ersättningsanspråk som väcks hos Försäkringskassan och är grundade på EG-fördraget och när ersättningsbeloppet i så fall ska anses förfallet till betalning. Länsrätten ansåg att allmänna regler om preskription skulle tillämpas. Kammarrätten ansåg att 20 kap. 5 § AFL var tillämplig. KR ansåg vidare att ersättningen skulle anses förfallen till betalning fr.o.m. den dag då vården betalades, dvs. den 15 oktober respektive den 11 november 1998, eftersom M vid dessa tidpunkter kunnat framställa anspråk på ersättning hos Försäkringskassan. Eftersom M inte begärt ersättning hos Försäkringskassan förrän den 1 november 2004 var den ersättning hon var berättigad till förverkad. Referenten i målet var skiljaktig. (*Domen finns i Domsnytt 8/06*)

Kommentar

Enligt Regeringsrättens tidigare avgöranden (**RÅ 2004 ref. I och II**) ska ersättningsanspråk avseende sjukvård utomlands prövas enligt den nationella sjukförsäkringen. För vård som erhållits med stöd av fördraget gäller således att ersättning utges enligt svensk lagstiftning – under förutsättning dock att detta regelverk inte står i strid med grundläggande principer i fördraget. 20 kap. 5 § AFL är tillämplig på ersättningsanspråk som väcks hos Försäkringskassan och grundas på EG-fördraget. Av domen framgår att den ersättning för vården som den enskilde är berättigad till förfaller till betalning fr.o.m. den dag den enskilde erlade betalning för sina kostnader.

6 Förteckning över domar

Regeringsrätten

RÅ	Mål nr	Datum	Nr i denna rättsfallsöversikt
RÅ 1999 ref. 4	7054-1996	1999-04-27	15
RÅ 1999 not. 88	1950-1997	1999-04-27	3
RÅ 1999 not. 174	7597-1998	1999-07-12	2
RÅ 2000 ref. 20	7909-1998	2000-04-13	18
RÅ 2001 ref. 77	7461-1999	2001-11-13	19
RÅ 2003 ref. 65	2918-2001	2003-10-08	21
RÅ 2004 ref. 41 I	5595-99	2004-01-30	22
RÅ 2004 ref. 41 II	6790-91	1004-01-30	23
RÅ 2004 not. 13	6396-01	2004-01-30	24
RÅ 2004 not. 42	1178-2001	2004-03-09	9
RÅ 2004 not. 213	3145-2000	2004-11-22	1
RÅ 2006 ref. 32	1462-2001	2006-06-01	20

Kammarrätterna

Kammarrätt	Mål nr	Datum	Nr i denna rättsfallsöversikt
Göteborg	989-1998	2000-05-26	7
Göteborg	1062-2000	2002-06-13	4
Göteborg	951-, 1358-, 1359- 2002	2003-12-19	17
Göteborg	1936-04	2005-05-10	30
Göteborg	525-06	2007-01-12	11
Jönköping	3771-03	2004-04-01	29
Jönköping	2992-05	2006-05-02	28
Jönköping	4282-05	2006-04-06	25
Stockholm	9133-1997	1999-12-07	8
Stockholm	3381-2000	2002-02-26	5
Stockholm	5876-1999	2002-03-22	6
Stockholm	2121-2000	2003-03-13	14
Stockholm	7193-2002	2003-06-26	13
Stockholm	7486-2001	2003-10-20	12
Stockholm	6680-03	2004-03-11	27
Sundsvall	2274-1998	1998-09-10	16
Sundsvall	2959-2005	2006-06-16	10
Sundsvall	2183-05	2006-10-31	31
Sundsvall	1019-05	2006-12-14	26

